

Asia: VN/22132/2020

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko

Tulevaisuuden tasa-arvokysymykset

- 1. Tavoitteiden asettamiseksi on selonteossa tarkoitus käsitellä toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niiden ennakoitavissa olevia vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon. Millaisia tulevaisuutta ennakoivia tasa-arvokysymyksiä tai ongelmia mielestänne pitäisi selonteossa painottaa? Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa ja perustelkaaenintään viisi selkeää kysymystä. Mikäli mahdollista, sijoittakaa ne teemaotsikoiden alle sopivaksi katsomaanne kohtaan. Teema-alueet on esitelty edellä.**

Läpileikkaavasti: koronan sukupuolittuneet vaikutukset ja nettiympäristön ja ihmisten digitaalisen elämän huomioiminen kaikessa tasa-arvoon liittyvässä lainsäädännössä

Teema-alueisiin liittyen nostamme kakkoskysymyksen tavoitteemme.

Naisiin kohdistuva väkivalta tapahtuu myös verkossa ja teknologian välityksellä. Suomen on puututtava verkossa tapahtuvaan ja teknologiaa hyödyntävään väkivaltaan tehokkaasti mm lakipäivityksillä ja viranomaisten kouluttamisella. Lisäksi matalan kynnyksen etätukea väkivallan uhreilla ja väkivallasta huolestuneille tarvitaan lisäresursseja korona-aikana ja sen jälkeen.

Suomen väestö ikääntyy. Ikääntyvien naisten taloudellisen ja sosiaalisen toimintakyvyn esteet on huomioitava. Nyt naisten työeläke on keskimäärin 2/3 miesten työeläkkeestä. Eläkeläisköyhyyteen ja sen sukupuolittuneisuuteen on puututtava.

Eläkkeet ja eläkeläisten sosiaaliturva on saatava kuntoon. Hoiva- ja terveyspalveluilla ei saa tavoitella voittoa laadun ja ihmisten hyvinvoinnin kustannuksella. Hoitajamitoitusta on kasvatettava. Julkisten hoiva- ja terveyspalveluiden tulee olla laadukkaita ja kaikille helposti saavutettavia. Kaikkia hoivasektorin palveluntarjoajia tulee valvoa samoilla kriteereillä. Hoivapalveluissa tulee olla riittävästi henkilökuntaa suhteessa hoidettavien määrään. Hoitohenkilökunnan jaksamiseen on

kiinnitettävä huomiota. Oikeus omanlaiseen elämään tulee turvata myös vanhuudessa. Itsemääräämisoikeus kuuluu ihmiselle kaikissa elämänvaiheissa. Vanhusten hoidossa huomioitava ihmisen oma tahto.

Perheiden mahdollisuus tasa-arvoisempaan yhteiselämään: Tällä hetkellä äidit käyttävät valtaosan perhevapaista. Tämä sysää heteroperheissä vastuuta koti- ja lapsenhoitotöistä naisille ja vaikuttaa negatiivisesti naisten urakehitykseen. Useamman vanhemman perheessä hoitovastuuta ei jaeta tasa-arvoisesti myöhemminkään.

Naisten, transihmisten ja muunsukupuolisten kehollinen itsemääräämisoikeus on yhä tärkeämpi kysymys: Aborttilainsäädäntöä on päivitettävä niin, että raskaudenkeskeytyksen saa ilman erityistä perustetta tai kahden lääkärin lausuntoa. Sukupuolen korjaamisesta on tehtävä helpompaa, eikä prosessissa saada edellyttää lisääntymiskyvyttömyyttä. Lakiin on lisättävä kolmannen sukupuolen juridinen kategoria.

Työelämän tulee olla joustavampi ja seksuaalisesta härinnästä vapaa, näiden merkitys on tulevaisuudessa entistä tärkeämpi moninaisten naisten työllistymistä ajatellessa. Tällä hetkellä naisten asema työelämässä on miehiä huonompi mitä tulee esimerkiksi palkkaukseen ja urakehitykseen. Naisten ansiot ovat keskimäärin 16 prosenttia miesten ansioita pienemmät. Ero selittyy osin sillä, että Suomessa työmarkkinoilla on vahva sukupuolijako naisten ja miesten töihin, ja miesvaltaisilla aloilla palkat ovat suurempia. On kuitenkin olemassa myös palkkaeroa, joka ei selity alalla tai koulutustasolla ja tämä koituu miesten hyödyksi. Tarvitaan palkka-avoimuutta. Lisäksi naiset päätyvät miehiä harvemmin johtotehtäviin, vaikka naiset ovat miehiä korkeammin koulutettuja.

Tasa-arvopoliittiset tavoitteet

2. Marinin hallituksen tavoitteena on parantaa kunnianhimoisesti tasa-arvoa yhteiskunnassa ja nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen kansalliset pitkän ajan tasa-arvopoliittiset tavoitteet, jotka toteutuessaan veisivät Suomea tasa-arvoisemmaksi yhteiskunnaksi? Huomioikaa, että kysymys on tavoitteista, ei välineistä tai toimenpiteistä. Tarkasteltava aika on nykyhetkestä vuoteen 2030. Mainitkaa enintään viisi konkreettista, selkeää ja seurattavissa olevaa tavoitetta.

1. Naisiin kohdistuvaan väkivaltaan on puututtu Istanbulin sopimuksen mukaisesti, väkivallan määrä on vähentynyt ja avunhakeminen lisääntynyt: Suomi on tällä hetkellä Euroopan unionin toiseksi väkivaltaisim maa naisille. Siksi Suomen laki sekä poliisityön ja sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit on päivitettävä vastaamaan Istanbulin sopimusta: Rikoslakia on muutettava niin, että raiskaus

määritellään suostumuksen puutteen perusteella. Seksuaalisuutta loukkaavasta väkivallasta kärsineille on saatava lisää palvelukeskuksia eri puolille maata. Turvakotipaikkojen määrä on nostettava vähintään 500:an. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneille on saatava matalan kynnyksen palvelukeskuksia, ja lähisuhdeväkivalta on poistettava sovitteluun ohjattavien rikosten joukosta. Nuoriin kohdistuvien seksuaalirikosten ennaltaehkäisyyn on saatava kunnolliset resurssit ja SERI-keskuksien määrää on lisättävä. Suomen on puututtava verkossa tapahtuvaan ja teknologiaa hyödyntävään väkivaltaan tehokkaasti mm lakipäivityksillä ja viranomaisten kouluttamisella. Lisäksi matalan kynnyksen etätukea väkivallan uhreilla ja väkivallasta huolestuneille tarvitaan lisäresursseja korona-aikana ja sen jälkeen.

2. Perheillä on mahdollisuus tasa-arvoisempaan yhteiselämään: Tällä hetkellä äidit käyttävät valtaosan perhevapaista. Tämä sysää vastuuta koti- ja lapsenhoitotöistä naisille ja vaikuttaa negatiivisesti naisten urakehitykseen. Rikkonaisiksi jäävien työurien vaikutukset seuraavat naisia myös vanhuuteen: Naisten eläkkeet jäävät tyypillisesti miesten eläkkeitä pienemmiksi.

3. Ikääntyvien naisten taloudellisen ja sosiaalisen toimintakyvyn esteet ovat pienentyneet: Naisten työeläke on keskimäärin 2/3 miesten työeläkkeestä. Eläkeläisnaisten köyhyys on Suomessa laaja ilmiö, johon puututaan huonosti. Vanhuspalveluiden heikko laatu ja voitontavoittelu ovat olleet paljon esillä. Kuitenkaan merkittäviä muutoksia ei ole saatu aikaiseksi.

Eläkeläisköyhyyteen ja sen sukupuolittuneisuuteen on puututtava.

Eläkkeet ja eläkeläisten sosiaaliturva on saatava kuntoon.

Hoiva- ja terveystalvueluilla ei saa tavoitella voittoa laadun ja ihmisten hyvinvoinnin kustannuksella. Hoitajamitoitusta on kasvatettava.

Julkisten hoiva- ja terveystalvueluiden tulee olla laadukkaita ja kaikille helposti saavutettavia. Kaikkia hoivasektorin palveluntarjoajia tulee valvoa samoilla kriteereillä.

Hoivapalveluissa tulee olla riittävästi henkilökuntaa suhteessa hoidettavien määrään. Hoitohenkilökunnan jaksamiseen on kiinnitettävä huomiota.

Oikeus omanlaiseen elämään tulee turvata myös vanhuudessa. Itsemääräämisoikeus kuuluu ihmiselle kaikissa elämänvaiheissa. Vanhusten hoidossa huomioitava ihmisen oma tahto.

4. Naisten, transihmisten ja muunsukupuolisten kehollinen itsemääräämisoikeus toteutuu: Aborttilainsäädäntöä on päivitettävä niin, että raskaudenkeskeytyksen saa ilman erityistä perustetta tai kahden lääkärin lausuntoa. Sukupuolen korjaamisesta on tehtävä helpompaa, eikä prosessissa saada edellyttää lisääntymiskyvyttömyyttä. Lakiin on lisättävä kolmannen sukupuolen juridinen kategoria.

5. Naisten asema työelämässä on parantunut: Tällä hetkellä naisten asema työelämässä on miehiä huonompi mitä tulee esimerkiksi palkkaukseen ja urakehitykseen. Naisten ansiot ovat keskimäärin

16 prosenttia miesten ansioita pienemmät. Ero selittyy osin sillä, että Suomessa työmarkkinoilla on vahva sukupuolijako naisten ja miesten töihin, ja miesvaltaisilla aloilla palkat ovat suurempia. On kuitenkin olemassa myös palkkaeroa, joka ei selity alalla tai koulutustasolla ja tämä koituu miesten hyödyksi. Lisäksi naiset päätyvät miehiä harvemmin johtotehtäviin, vaikka naiset ovat miehiä korkeammin koulutettuja.

3. Mitkä mielestänne pitäisi olla Suomen tasa-arvopoliittiset tavoitteet koskien Euroopan unionia ja kansainvälistä toimintaympäristöä? Täsmentäkää ja perustelkaa, mikäli mahdollista.

Suomen tulee aktiivisesti tukea Euroopan Unionin Tasa-arvostrategian 2020-2025 toteutumista ja nostaa erityisesti tasa-arvo ja naiseen kohdistuvan väkivallan kysymyksissä nettiympäristöön ja teknologiaan liittyviä näkökulmia.

Sukupuolten tasa-arvon edistämisen tulee pysyä Suomen kehitysyhteistyön kärkenä ja sen tulee näkyä mitattavasti myös tasa-arvoerityisten hankkeiden rahoituksessa, joiden tulee saada suurin osa rahoituksesta prioriteetin mukaisesti. Tasa-arvonäkökulma tulee olla valtavirtaistettuna kaikissa Suomen tukemissa kehitysyhteistyöhankkeissa. Suomi on 19 miljoonalla eurolla UN Womenin suurin core-rahoittaja vuonna 2020, mutta lisärahoitukselle on suuri tarve pandemian jälkeisessä maailmassa. Korona on iskenyt globaalisti pahasti naiseen. Naiset esim vastaavat 70 prosentista hoiva-, palvelu- ja siivoustyötä, usein joko matalapalkka-aloilla tai täysin vailla korvausta. Koronakriisin hoidossa on kiinnitettävä erityistä huomiota naisten terveyteen ja tilanteen sosioekonomisiin vaikutuksiin. Suomen tulee tukea globaalisti naiseen kohdistuvan väkivallan vastaista työtä ja oppia myös täällä monista erinomaisista hankkeista maailmalla.

Suomen tulee tehdä feminististä ulkopoliittikkaa. Feministisessä ulkopoliitikassa painotetaan "perinteisen" kova ulkopoliitiikan - josta päättämässä ovat olleet pääosin miehet - sijaan naisten, muunsukupuolisten ja lasten osallisuutta päätöksentekoon sekä naisten, muunsukupuolisten, lasten ja vähemmistöryhmien kansainvälisen aseman parantamista. Suomen on oltava aktiivinen rauhan edistäjä ulkopoliitikassaan ja edistää YK:n päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" tavoitteita.

Sukupuolten oikeudellinen asema

4. Lainsäädäntö on yksi merkittävä sukupuolten tasa-arvopoliitiikan väline. Miten lainsäädäntöä tai yksilön oikeussuojaa pitäisi mielestänne kehittää sukupuolten tasa-arvon lisäämiseksi? Huomatkaa, että kysymys ei koske ainoastaan tasa-arvolakia.

Rikoslain 20. luku tulee hallitusohjelman mukaisesti muuttaa niin, että raiskaus määritellään suostumuksen puutteen kautta. Raiskauksen tunnusmerkistöä on lainsäädännössä muutettava niin,

että seksi ilman suostumusta määritellään raiskaukseksi, vaikka tilanteeseen ei liittyisi fyysistä pakottamista, väkivaltaa tai sen uhkaa.

Lakia raskauden keskeyttämisestä tulee muuttaa siten, että raskaana oleva saa pyytäessään keskeytyksen alle 12 viikkoa kestäneessä raskaudessa. Raskaudenkeskeytyksen edellytyksistä tulee poistaa vaatimus erillisistä perusteluista. Nykyisen lain vaatimus kahden lääkärin erillisistä lausunnoista tulee poistaa.

Sterilisaation saamista alle 30-vuotiaana on helpotettava. Puolison mielipiteen kysyminen sterilisaatiosta tulee lopettaa.

Tasa-arvolakia on uudistettava palkkojen läpinäkyvyyden lisäämiseksi, sillä tämä vähentää perusteettomia palkkaeroja sukupuolten välillä, ja puree myös moniperustaiseen syrjintään työelämässä. Työlainsäädäntöä tulee muuttaa niin, että luottamushenkilöillä on mahdollisuus saada tietoa palkoista myös yksilötasolla.

Perhevapaauudistusta on tarkasteltava naisten työmarkkina-aseman kannalta. Epätasa-arvoisesti jakautuvat perhevapaat heikentävät kaikkien naisten asemaa työmarkkinoilla. Myös kotihoidontuen vaikutus työllistymiseen on huomioitava perhevapaajärjestelmän uudistuksessa ja tarkasteltaessa naisten asemaa työmarkkinoilla. Naisasialiitto Unioni on pitkään ajanut vanhempainvapaiden jakamista 6+6+6 -mallin mukaisesti. Naisten yrittäjyydelle on taattava paremmat mahdollisuudet esimerkiksi takaamalla yrittäjille nykyistä paremmat mahdollisuudet jäädä perhevapaille.

Translakiin on tehtävä kokonaisuudistus, jossa luovutaan sukupuoltaan korjaavan sterilisaatiovaatimuksesta. Ihmisen itsemääräämisoikeutta sukupuolestaan on vahvistettava ja juridisen sukupuolen vahvistamisen prosessi on erotettava fyysisestä korjausprosessista. Ihmisen on voitava elää binääriin mies-nainen -sukupuolijärjestelmän ulkopuolella. Kolmas juridinen sukupuoli on otettava käyttöön. Sukupuolen määrittelyn on perustuttava omaan ilmoitukseen ja tämän tulee koskea myös alaikäisiä. Muunsukupuolisten hoitoonpääsy on kaikkialla maassa turvattava. Kolmas juridinen sukupuolikategoria on otettava käyttöön. Intersukupuolisten lasten kosmeettiset ja lääketieteellisesti ei-välttämättömät sukuelinten muokkaamiset on hallitusohjelman mukaisesti lopetettava kiireellisesti.

Ihmiskaupan uhrien auttamiseksi on laadittava erillislaki, joka takaa sen, että auttamisjärjestelmään pääseminen ei edellytä ihmiskaupparikoksen tutkintaa.

Ulkomaalaislaista on poistettava epäily seksin myymisestä perusteena poistaa ihminen maasta.

Rikoslakiin on lisättävä sukupuoliin perustuva vihapuhe rangaistuksen koventamisperusteeksi.

Kuukautissuojien arvonlisävero on alennettava 10 prosenttiin.

Pörssiyhtiöiden hallituksiin on saatava sukupuolikiintiöt.

5. Moniperusteisella syrjinnällä tarkoitetaan syrjinnän kohteeksi joutumista sukupuolen ja jonkin muun ominaisuuden perusteella. Se voi olla myös rakenteellista. Mitkä moniperusteisen syrjinnän kysymykset mielestänne pitäisi ehdottomasti käsitellä selonteossa?

Rekrytoinnin nimettömyyttä on kokeiltava nykyistä laajemmin, sillä anonyymi rekrytointi vähentää mahdollisuuksia eri perusteilla tapahtuvaan syrjintään.

Moniperustaista syrjintää kokevat naiset tarvitsevat erityistukea kokiessaan väkivaltaa. Suomen tulee tehdä kattava selvitys, miten naisten moninaisuus on huomioitu väkivaltatyössä tällä hetkellä ja korjattava puutteet. Esimerkiksi kaikkien turvakotien on oltava esteettömiä.

Perhevapaiden uudistuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota maahanmuuttajanaisten asemaan. Pitkät ja perättäiset kotihoidontukijaksot aiheuttavat yhteiskunnasta syrjäytymistä erityisesti maahanmuuttajataustaisille naisille. Lapsia kotona hoitaville on mahdollistettava suomen ja/tai ruotsin kielen oppiminen. Naisasialiitto Unioni on pitkään ajanut vanhempainvapaiden jakamista 6+6+6 -mallin mukaisesti.

Oikeuden elää turvassa tulee olla maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan keskiössä. Turvaa hakevat naiset ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ovat usein erityisen haavoittuvassa asemassa, mikä pitää huomioida maahanmuutto-politiikassa ja palveluissa. Kiintiöpakolaisten määrää on kasvatettava. Paperittomuutta pitää ehkäistä ja kaikille paperittomille on taattava perusterveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Turvapaikkahakemusten käsittelyä on nopeutettava. Sukupuolittunut ja seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on tunnistettava turvapaikan hakuprosessissa. Kotoutumispalvelut ja kielikurssit on taattava myös työvoiman ulkopuolella oleville.

Muut huomiot

6. Muuta mahdollisesti huomioitavaa selonteon valmistelussa?

-

Elina Nikulainen
Naisasialiitto Unioni